

П.І. Чайковський

Дитячий альбом

Частина II

*Перекладення для фортепіано
в 4 руки Людмили Жульєвої*

Вірші Лариси Дацюк

Ч15 **Чайковський П.І. Дитячий альбом. Частина II.** Перекладення для фортепіано в 4 руки
Л. Жульєвої. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2010. — 52 с.

ISMN M-707509-74-6

Мета цього видання — привернути увагу до геніального циклу П.Чайковського «Дитячий альбом» у перекладенні для фортепіано в чотири руки Л.Жульєвої, наблизити можливість виконання усіх п'єс до більш раннього дитячого віку, розширити класичний ансамблевий репертуар. У такому вигляді п'єси збірника можна виконувати не тільки інструментально в чотири руки, а й з вокалістами, читцями, ансамблем, хором колективом.

Для учнів музичних шкіл, шкіл мистецтв та студентів спеціалізованих навчальних закладів.

ББК 85.31
УДК 347,785

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

(1840 – 1893)

У збірнику «Дитячий альбом» П.І. Чайковський подав чудові зразки музичних п'єс, доступних і за обсягом, і за змістом для сприйняття дітьми навіть молодшого віку. Частина цих п'єс має танцювальний характер (вальс, полька, мазурка, камаринська), частина — зображальний характер, пов'язаний або з природою, або з дитячими іграми. Є в альбомі й казкові образи.

Хоча збірник був створений ще 1878 року, інтерес до нього не згасає й донині. Лише за останні роки «Дитячий альбом» побачив світ з віршами В.Луніна (1994), аплікатурою В.Мержанова (2006), в інструментальній обробці для квартету струнних і клавішних інструментів В.А. Чернявського (2007). З'явилися музикознавчі праці: «Детский альбом» и «Времена года» П.И. Чайковского» І. Малиніної (2003), чудова книга з детальним розбором фортепіанних труднощів п'єс «Дитячого альбому» С.Айзенштадта (2006) та ін.

П.Чайковський у своїй творчості неодноразово звертався до української історії, культури. Він написав опери на українські сюжети: «Коваль Вакула» (1874, у пізнішій редакції — «Черевички»), «Мазепа», Другу симфонію, у фіналі якої звучить українська народна пісня «Журавель», а також фінал Першого фортепіанного концерту з яскравою українською веснянкою «Вийди, Іванку» та ін. Безпосередню участь у відкритті Київської консерваторії у 1913 р. взяли видатні російські композитори, серед яких був і П.Чайковський. З 1940 р. Національна Музична академія носить його ім'я.

З Україною П.Чайковського тісно пов'язує місто Кам'янка Черкаської області. Петро Ілліч протягом 28 років приїжджав туди в гості до своєї рідної сестри Олександри Давидової, в сім'ї якої зростали діти, племінники композитора. «Дитячий альбом» П.Чайковський присвятив племінникові Володі Давидову, котрому згодом присвятив також свою Шосту симфонію. Саме тут, у Кам'янці, він працював над багатьма своїми творами (30).

«Дитячий альбом» П.Чайковського вперше видається в перекладенні для фортепіанного ансамблю в чотири руки. Основні джерела матеріалу для перекладення — «Дитячий альбом» за редакцією Я.Мільштейна і К.Сорокіна (Москва, 1959), чеський (Editio supraphon, Praha, 1977), німецький (Edition Peters), «Дитячий альбом», підготовлений С.Діденко за першим виданням П.Юргенсона (1992), «Дитячий альбом» (К.: Музична Україна, 1970) та багато інших.

Порядок п'єс збірника, позначений в автографі Чайковського вже в першому виданні, яке здійснювалося за участю автора, було змінено, про що стверджує А.Кандинський у праці «О неопубликованной П.И. Чайковским первой редакции «Детского альбома» (у співпраці з М.Г. Месроповою, М., 1997).

У пропонованій збірці порядок п'єс подано, як в автографі, тому альбом здобув логічну послідовність і циклічність. Свідомо пропущено п'єсу «Похорон ляльки», як це було у радянському виданні 1929 р.

Опус складається з «мініатюрних циклів». П'єси №№1-3 – початок дня, №№ 4-10 – дитячі ігри та танці. П'єси №№11-18 – подорожі спочатку по Росії, потім за кордон. П'єси №№19-23 – вечірній цикл, «повернення додому». Така послідовність п'єс витримана на платівці у виконанні М.Плетньова.

Перекладач дуже дбайливо поставився до авторського тексту. Але у зв'язку з особливостями викладу в чотири руки змінюються октави, розширюється діапазон, включаються другі голоси, які надають п'єсам оркестрового звучання.

Зміна тональності в деяких п'єсах пов'язана зі зручністю для співу або гри.

Яскравості сприйняття змісту творів допоможуть прекрасні вірші Лариси Дацюк, які ретельно вивірені з музикою, зв'язані сюжетно, створюють єдину смислову лінію протягом усього циклу. В них навіть проглядає образ самого П.Чайковського (п'єси №№3, 23). Вірші допоможуть створенню емоційного образу, правильному фразуванню, несуть пізнавальний характер, розширюють кругозір учня. Для того ж під деякими п'єсами розташовані пояснювальні виноски. До деяких п'єс (№№3, 11, 12, 21) вірші подано як епіграф, без підтекстовки.

Перекладення, зроблене для фортепіано в чотири руки, може бути використане для співу соло або ансамблем, хором.

Сподіваємося, що в новому вигляді «Дитячий альбом» принесе радість маленьким виконавцям, викладачам та слухачам.

Л.Жульєва

*Пам'ятник П.І. Чайковському (м.Кам'янка).
Скульптор М. Константинова, арх. В. Гнездилов. 1975*

Людмила Жульєва

Закінчила фортепіанний відділ Луганського музичного училища (1967), історико-теоретичний факультет Одеської консерваторії (1973). Зараз – викладач-методист Запорізького музичного училища, член обласного об'єднання композиторів, лауреат обласних конкурсів композиторів (2002, 2004), автор-укладач 10 нотних збірок, виданих в Україні (2003–2008), автор творів, обробок, аранжувань для фортепіано, фортепіано в чотири руки, для двох фортепіано.

З того часу, як «Дитячий альбом» П.І. Чайковського побачив світ, минуло понад 130 років. Дуже багато що змінилося в нашому житті, змінилися й діти, котрі вибирають дорогу професійного музиканта або грають «для себе». Але образи, подані в збірнику, однаково близькі і тим, й іншим.

Перш ніж зіграти, наприклад, «Пісню жайворонка», малим музикантам доводиться багато працювати, удосконалюючись в музичному виконанні.

Нам хотілося наблизити п'єси збірника до початкового етапу навчання в музичній школі, занурити маленького музиканта в коло образів усього альбому, тому перші його сторінки відкриваються юним музикантам поступово, разом розширивши репертуар початкового етапу, зробивши перекладення альбому для фортепіано в чотири руки. Щоб зробити образи зримішими, допомогти їм розкрити нові грані, ми вирішили до кожної п'єси написати вірші. Образи підказувала музика або дуже близьке літературне джерело. Наприклад, «Старовинна французька пісенька» є однією з найбільш натхненних п'єс альбому, а в К.Паустовського є чудовий твір «Дорогоцінний пил», що й підказав сюжет для цієї п'єси.

П.І. Чайковський, написавши «Дитячий альбом», «викував» свою «Золоту троянду», що є такою в світовій дитячій музичній літературі. Деякі п'єси збірника мають нові образні підзаголовки, здатні збудити живий інтерес до музики (приклад – Фортепіанна школа Джона Шаума).

Процес роботи над «Дитячим альбомом» був дуже захоплюючим. Цікаво те, що ми з Людмилою Жульєвою ніколи не зустрічалися особисто (як П.Чайковський і фон Мекк), а познайомилися по інтернету, і рік листування привів нас до творчої співпраці. Ми працювали, щоденно звіряючи тексти п'єс альбому, обговорюючи ліги, акценти, фразування і т.д.; розповідаючи один одному про свої надбання; вивчали наявну дослідницьку літературу, прослуховували записи у виконанні видатних піаністів: Я.Флієра, М.Плетньова, П.Єгорова.

У своїй роботі ми повернулися до рукописної послідовності п'єс, прагнучи втілити авторський задум, колись вкладений П.І. Чайковським в альбом, і ним же самим свідомо порушений при виданні.

Л. Дацюк

Лариса Дацюк

Закінчила Криворізький державний педагогічний інститут (1978), за фахом – вчитель музики. З дня закінчення інституту до 1980-го року працювала вчителем музики в Педагогічному училищі м. Жовті Води Дніпропетровської області. З 1980-го року проживає в м. Таллінн (Естонія), з 1987 року викладає історію музики в гімназичних класах Талліннської Гімназії Ляенемере і є завідувачем музичних класів «Пасаж» при гімназії. Основна сфера інтересів – історія музики, поезія, театр. У 2000 році в Талліннському Товаристві російської словесності було видано її конспекти інтегрованих уроків музики і літератури для 4-го класу. Вірші пише все своє свідоме життя. З появою двох онуків – Кирила та Аліни – народилася й ідея написати вірші до «Дитячого альбому» П.І. Чайковського, присвятивши роботу внукам.

Пам'ятна лавка П. Чайковського у м. Хаапсалу (Естонія), скульптор Р.М. Хаавамяги-Еспенберг. 1940

1. Російська пісня*

Вірші Л.Дацюк

П.Чайковський
Перекладення Л.Жульєвої

Песня русская, ширь привольная...
То кручинушка в ней, то тоска,
То головушка сердобольная,
Знать, поэтому доля горька...

Иль березонька сиротливая
На холодном и стылом ветру...
Лейся, песня неприхотливая.
Ты как капля росы поутру.

Не швидко

The musical score is presented in two systems. Each system consists of two parts: Part I (Right Hand) and Part II (Left Hand). The tempo is marked 'Не швидко' (Not too fast). The dynamics are marked 'f' (forte). The score includes various musical notations such as slurs, accents, and fingerings.

*У основі цієї п'єси - народна російська протяжна пісня "Голова ль моя, головушка, что болишь ты, клонишься".

I

mf

В вих - ре зал, смех гу-сар, Пе - рез-вон гул - ких шпор.

II

mf

I

8va

В такт ту-фель-ки ат лас - ны-е, В них ба-рыш-ни пре крас - ны-е Лег-

II

I

ко сколь-зят, взять в плен хо-тят... *p* Вновь ба-рыш-ни лег-ко сколь-зят, Лег-

II

p